УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО
UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

Утвърдил:

доц. д-р Мария Воденичарова –

зам.-ректор по НИД

ИЗПИТНА ПРОГРАМА
ЗА ДОКТОРАНТСКИ ИЗПИТ
ПО НАУЧНА СПЕЦИАЛНОСТ „СВЕТОВНО СТОПАНСТВО И МИО“
КЪМ КАТЕДРА „МИО И БИЗНЕС“

ДИСЦИПЛИНА: “МЕЖДУНАРОДНИ ОТРАСЛОВИ ПАЗАРИ (НОВИ НАСОКИ, ТЕНДЕНЦИИ И ПРОБЛЕМИ)”

РАЗДЕЛ I МЕЖДУНАРОДНИТЕ ПАЗАРИ НА СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ – ЗАКОНОМЕРНОСТИ, НОВИ НАСОКИ, ТЕНДЕНЦИИ И ПРОБЛЕМИ

1. Световното селско стопанство в XXI век – основни тенденции, нови проблеми и решения. Световната продоволствена криза и продоволствената сигурност в световен мащаб. Системата за продоволствени помощи и Световната продоволствена програма.

2. Особености на световното селскостопанско производство.

Влияние на природно-климатичните фактори. Биологични особености. Особености на аграрните и на продоволствените цикли.

3. Международните пазари на селскостопански стоки.

Основни възпроизводствени тенденции в аграрния сектор на световната икономика (в икономически и географски разрез).

Фактори на предлагането на селскостопански стоки на външните пазари.

Икономическо значение на аграрната продукция за страните-износителки.

Фактори (екстензивни и интензивни), които променят търсенето на селскостопански стоки в света.

Анализ на баланса „търсене-предлагане“ по основни групи аграрни стоки през периода 2005-2015, 2015-2019 и 2020-2023.

Обем, динамика, стокова и географска структура на международната търговия със селскостопански стоки.

4. Влияние на научно-техническия прогрес върху международните аграрни пазари.

Основни насоки в развитието на научно-техническия прогрес в аграрния и продоволствения сектор. Възникването на аграрна биотехнологична промишленост. Комерсиализирането на биотехнологичната продукция.

„Зелената“ революция и нейните положителни и отрицателни ефекти. „Генната“ вълна на НТП от XX в XXI век – „малко добро и повече зло в едно“. Проникването на нанотехнологиите в аграрния и в продоволствения сектор.

Стремителното развитие на аграрни биотехнологии и разработването на мерки за защита на международните и националните пазари на продоволствие. Етапи в индустриалното регулиране на пазарите на високотехнологични продоволствени продукти.

Органичното агропроизводство: потенциал и перспектива на развитието му. Разширяване асортимента на биопродуктите, въвеждане на сертификационни програми, възстановяване на екосистемите и на естествените биологични процеси за плодородието на почвата. Отраслови аспекти за идентифициране на органичните продукти.

5. Организационна структура на международния аграрен пазар. Множественост на пазарните субекти.

Концентрация на фирмите от ресурсния аграрен сектор в края на XX и началото на XXI век в резултат на сливания с промишлени корпорации. Вертикална интеграция.

Класификация на компаниите в селскостопанския сектор в света по сфери на дейност: за производство на ресурси за селското стопанство (семена, фуражи, торове, средства за растителна защита и срещу болести по животните, съоръжения, опаковки), селскостопански предприятия, преработващи фирми, търговци на едро и дребно, складова и транспортна инфраструктура.

Класификация на компаниите в аграрния сектор по функционална и стокова диверсификация – многопрофилни вертикално и хоризонтално интегрирани компании; предприятия, опериращи на едно и също ниво във възпроизводствената верига, но често сменящи обекта на дейност; фирми с тясна специализация.

Транснационалните корпорации на международните пазари на селскостопански стоки.

РАЗДЕЛ II МЕЖДУНАРОДНИТЕ ПАЗАРИ НА МИНЕРАЛНИ СУРОВИНИ И ГОРИВА

6. Икономическо значение на минералните суровини и горива в световната икономика.

Фактори на търсенето и предлагането на международните пазари на минерални суровини и горива.

Особености и основни тенденции в международната търговия с минерални суровини и горива.

7. Международните пазари на енергоизточници и перспективи на развитието им.

Световната енергийна система. Международните пазари на суров нефт, природен газ, каменни и енергийни въглища. Основни форми и методи на търговия.

8. Цени и ценообразуване на международните пазари на минерални суровини и горива.

Видове публикуема ценова информация и икономическа характеристика на видовете публикуеми цени. Борсовите цени – същински международни и първостепенни по представителност.

9. Международните пазари на черни и цветни метали.

Състояние и структура на металургичния сектор в световната икономика.

Класификации на металургичната продукция.

Международните пазари на цветни и редки метали. Използването на редките метали в промишлеността започва от втората половина на XX век. От 50-те години без тяхното използване е немислимо развитието на съвременните промишлени технологии. Всички ресурсо- и енергоспестяващи технологии се основават на използването на редките

елементи – те са в основата на всички свръхмагнитни, свръхлеки, свръхтвърди, свръхтоплоустойчиви и свръхздрави конструктивни материали.

Международните пазари на чугун и стомана – състояние, тенденции, перспективи на развитие до 2030 г. Проблеми в суровинното осигуряване на световния стоманодобив, свързани с промени в системата на дългосрочните контракти на доставка на желязна руда и преминаването към конкурентно ценообразуване на краткосрочна основа.

РАЗДЕЛ III МЕЖДУНАРОДНИТЕ ПАЗАРИ НА МАШИНИ И СЪОРЪЖЕНИЯ

10. Икономическо значение на машиностроенето в световната икономика.

Възпроизводствена структура на продукцията на машиностроенето.

Отраслова структура по класификацията на ООН. Класификация на продукцията на машиностроенето по наукоемкост и степен на новост.

Фирмена структура на международния пазар на машини и съоръжения.

Стокова структура на международната търговия с машини и съоръжения – стандартна машиностроителна продукция, части, възли и детайли; машиностроителна продукция със специално предназначение; комплектни обекти на машино-техническата продукция.

11. Особености на цикличното развитие на пазара на машини и съоръжения.

Специализация и кооперииране по етапи на възпроизводството на машини и съоръжения.

Фактори, влияещи върху производството и международната търговия.

Тенденции при реализацията на машиностроителна продукция на международните пазари.

12. Особености на цените и ценообразуването на машини и съоръжения.

Индекси на експортните цени на машини и съоръжения; килограмови цени; цена на потребление; цени за единица полезен ефект.

Обосновка на цените на стандартна машиностроителна продукция; публикуеми справочни цени и каталожни цени; прилагане на отбиви и надбавки в зависимост от условията на доставка (франкировка), срок на доставките, условия на плащане, характера на деловите и финансовите отношения между партньорите.

Клаузата за „пълзящата цена“ в договорите за доставка на машини и съоръжения с продължителен срок на изработка.

Договорно определяне на цените на уникална и специализирана машиностроителна продукция. Методи за оценка на качествените характеристики на машини в единично или дребносерийно изпълнение.

13. Проблеми на конкурентоспособността на машиностроителната продукция.

Показатели за определяне на конкурентоспособността по видове машиностроителна продукция. Показатели за определяне на конкурентоспособността на машиностроителните фирми. Техническото обслужване на машиностроенето като конкурентен фактор в международния стокообмен.

РАЗДЕЛ IV МЕЖДУНАРОДНИЯТ ПАЗАР НА ТЕХНОЛОГИИ

14. Основни закономерности и направления на НТП. Наукоемките технологии, обект на международен обмен. Особеностите на технологиите като стока. Ролята на междуфирмената търговия с технологии за ускоряване на НТП. Отраслова, фирмена и географска структура на международната търговия с технолгии.

ЛИТЕРАТУРА:

А. ОСНОВНА

1. Билянски, В., В. Бозев, 2021. Икономическият растеж като фактор за ценова конвергенция в страните-членки на ЕС, Икономически и социални алтернативи, 1/2021.

2. Петков, В., 2014. Видове цени и тяхното приложение на международните стокови пазари, ИК „ГорексПрес“, София.

3. Петков, В., 2014. Енергийна сигурност и пазарите на енергоносители в страните от Черноморския регион, ИК „ГорексПрес“, София.

4. Петков, В., 2014. Световната икономика: актуални въпроси на теорията и практиката, ИК „ГорексПрес“, София.

5. Гельвановский, М., 2018. Мировые цены: особенности современной динамики и закономерности изменения соотношений, Москва.

6. Клинов, В. Г., Л.С. Ревенко, Т.И. Ружинская, 2012. Мировые товарные рынки и ценые, Издателство „МГИМО - Университет”.

7. Клинов, В., С. Александрович, 2019. Экономическая конъюнктура, МГИМО, Москва.

8. Кондратьев, В., 2015. Отрасли и сектора глобальной экономики: особености и

тенденции развития, Международные Отношения.

9. Кузнецова, Г., 2019. Конъюнктура мировых товарных рынков. РЭУ, Москва.

10. Чеботарёв. Н., 2021. Мировые товарные рынки, Российский государственный университет нефти и газа.

11. Allen, R., 2016. Financial Crises and Recession in the Global Economy, Fourth Edition, Elgaronline.

12. Baker, H., G. Filbeck, 2018. Commodities: Markets, Performance, and Strategies (Financial Markets and Investments).

13. Baley, R., M. Tupy, 2020. Ten Global Trends Every Smart Person Should Know: And Many Others You Will Find Interesting, Cato Institute.

14. Bilyanski, V., 2017. The collapse in oil markets from mid-2014 onwards – economics or policy. Economic Studies. 4/2017.

15. Bilyanski, V., Kirova, S., 2020. Bulgaria's real convergence in the context of the potential EMU membership, Proceedings of CBU in Economics and Business Vol. 1/2020.

16. IMF. World Economic Outlook, October 2023, April 2024.

17. Knoop, T. A., 2009. Recessions and Depressions: Understanding Business Cycles, Praeger.

18. Nagle, T., G. Muller, 2019. The Strategy and Tactics of Pricing: A guide to growing more profitably 6th Edition, Springer.

19. OPEC, Annual Report, 2021, 2022, 2023.

20. Ramge, T., J. Schwochow, 2018. The Global Economy as You've Never Seen It: 99 Ingenious Infographics That Put It All Together, NY.

21. Simon, H., 2019. Price Management: Strategy, Analysis, Decision, Implementation, Springer.

22. Soumaré, I., 2022. Commodity Exchanges: Concepts, Tools and Guidelines.

23. Tooze, A., 2021. Shutdown: How Covid Shook the World's Economy, NY.

24. World Bank, Global Economic Prospects, January 2024, Washington, DC.

Б. ДОПЪЛНИТЕЛНА

Статистически публикации на международни организации

UNITED NATIONS

Monthly Bulletin of Statistics;
Industrial Commodity Statistics Yearbook
Commodity Trade Statistics;
Handbook of World Mineral Trade Statistics;
Energy Statistics Yearbook.

UNCTAD

Handbook of International Trade and Development Statistics;
Commodity Yearbook;
Commodity Price Bulletin (online only).

FAO
Production Yearbook;
Trade Yearbook.

OECD
Main Economic Indicators (monthly);
Trade by Commodities (annual);
Engineering Industries in OECD member countries (annual).

IMF
International Financial Statistics, monthly;
International Financial Statistics Yearbook.

WORLD TRADE ORGANIZATION
International Trade: Trends and Statistics;
Harmonized System, World Customs Organization.

Електронни източници

European Commission, Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs, https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors_en

FAO, The State of Agricultural Commodity Markets 2022, https://www.fao.org/markets-and-trade/publications/detail/en/c/1559693/

OECD, Main Science and Technology Indicators 2024, https://www.oecd.org/sti/msti.htm

Титуляр:

(доц. д-р Васил Петков)